

ผ้าจวนตานี-ผ้ายกตานี-ผ้ายันตานี

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ เรียบเรียง

ออกอากาศเสาร์ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๓

มัลลิกา คณานุกรณ์ อ่านออกอากาศ

ผ้าจวนหรือผ้าล่องจวนมีความหมายดังนี้ (๑) เป็นผ้าไหมที่มีไหมสีอ่อนแซมเป็นริ้วอย่างคกริชไปตามยาวของพื้นผ้า (๒) เป็นผ้าเปลาะ ฉะนั้น "จวน" อาจมาจากคำว่า "จวน" จะได้หรือไม่ เห็นคำขึ้นคล้ายคำ "สมปัก" หมายถึงผ้าเปลาะนำไป "สมปักล่องจวน" คือผ้าสมปัก หมายถึงผ้าเปลาะชนิดต่าง ๆ หรือหมายถึง ผ้าทอพื้นมีเชิงลาย (คำทอพื้น หมายถึง กลางเป็นสี่เหลี่ยม ไม่มีลายจุดผ้าพื้น อีกคำหนึ่งเรียก "ยกทอของล่องจวน" หมายถึงผ้าที่ทอทอยกเป็นลายแต่เชิง ส่วนทอพื้นเป็นไหมเกลี้ยงสี่เหลี่ยม)

วรรณคดีไทย หรือวรรณกรรมพื้นบ้าน มักกล่าวถึงผ้าจวนเสมอ เช่น "นุ่งจวนชาวตานีใส่เสื้อสอดสีจับตา" (อิเหนา) "นุ่งยกทอของล่องจวนแจทกลี" (รามเกียรติ์) "เจ้านุ่งผ้าจวนไหมห่มสไบชั้นชายทอง" (สุบินกลอนสวด)

ผ้ายก เป็นผ้าไหมยกดอก ทอให้มีดอกลายเด่นขึ้นด้วยไหมสีหรือทองแดง ใช้เฉพาะผ้าถุงของเจ้านายและขุนนางชั้นสูง เรียกว่าผ้าทรง มีผ้ายกทอ ผ้ายกทอของล่องจวน

ผ้ายันตานี ผ้าบาง เนื้อดี ชนิดหนึ่ง มาจากภาษาเปอร์เซียว่า Jamdanny หรือ Jamdani

ผ้ายกตานี และผ้าจวนตานี เป็นผ้าชนิดหนึ่งเข้าใจว่า ชาวตานีนำผ้าจากต่างประเทศมาตีพิมพ์เป็นลวดลายดอกดวงขึ้นที่เมืองตานี ปัจจุบันผ้าชนิดนี้มีคนรู้จักกันน้อย ถ้ารู้จักกันบ้างก็เป็นผ้าชนิดหนึ่ง เรียกว่า ผ้าปลาดิน และผ้ากา เอน สี บัส หญิงตานีใช้คล้องคอ คลุมไหล่ หรือคลุมศีรษะ ส่วนผู้ชายนิยม ผ้าไสร่งประลิกัด จากอินเดีย ผ้าซั้มมาเรนคา จากอินโดนีเซีย สมัยนิยม ผ้าปาเต๊ะ (อาจเปลี่ยนไปจากผ้าจวนตานี) มีลวดลายสวยงาม ใครมาเที่ยวปัตตานีมักซื้อไปฝากญาติมิตรเสมอ

ผ้า นับเป็นสินค้าออกที่สำคัญของเมืองปัตตานีสมาัยก่อน แม้ในพระราชนิพนธ์บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนก็กล่าวถึงผ้าปัตตานี ตอนนางศรีประจันแต่งตัวไปฟังเถรแก้วเทศน์ที่วัดป่าเลไลยก์

“ศรีประจันต์ครั้งแลเห็นลูกสาว
 กนึ่งอกขาวมันพันที่
 จะแต่งตัวไปทำไมมี
 กว่าฝ้ายกทანიห่มคอกคำ
 ลูกสาวหัวเราะรู้ว่าแม่เอ๋ย
 ช่างไม่อายเขาเลยเห็นผัดสำ
 ศรีประจันต์ครันมองร้องกรรมกรรม
 ผัดฝ้ายตารางดำห่มขาวม้า”